

VIERA AKO SKÚSENOSŤ SPOLOČENSTVA A CIRKVI AKO POKRAČOVANIE MISIE SOLÚNSKÝCH BRATOV

Faith as the Experience of the Community and the Church as the Continuation of the Mission of the Thessalonian Brethren

Ľubomír Švorca – Jozef Krupa – Viktor Hladush

DOI: 10.17846/CL.2025.18.2.243-253

Abstract: ŠVORCA, Ľubomír – KRUPA, Jozef – HLADUSH, Viktor. *Faith as the Experience of the Community and the Church as the Continuation of the Mission of the Thessalonian Brethren.* The christian religious experience is always relational, dynamic and communal in nature. Metaphorically speaking, it is always a journey. No one walks alone, but in the communion of the Church, which, underpinned by trinitarian love, animates the fraternal and sisterlike reciprocity of all the members of the Church. The Church is not so much an institutional organization whose purpose is to impose commands or prohibitions as an intimate community walking toward God. The current thinking of pope Francis and the conclusions of the synod on synodality of 2022-2024, which is inspired by the widespread practice in the orthodox churches, including the city from which the Thessaloniki brothers came to the territory of our ancestors, are also based on the theology of Joseph Ratzinger as a theologian, prefect of the Congregation for the Doctrine of the Faith and pope on this topic, which will be presented in the present study.

Keywords: *Religious experience, God, Faith, Church, Community*

Úvod

Solúnski bratia odovzdali nimi prežívanú osobnú kresťanskú vieru komunitě na Veľkej Morave. Neohlasovali ju ako nejaký cudzí element, ktorý by poznali len letmo, zvonka, citujúc niekoho neznámeho, len na základe vzdialenej neurčitej teórie, ale ako niečo, s čím mali hlbokú osobnú skúsenosť. Ľudu odovzdali to, čo bolo pevne zakorenené v ich vnútri, čo bolo organickou súčasťou ich života (Život Konštantína Cyrila a Život Metoda 2013, 20-21, 23-37, 42-43, 46; Ivanič – Hetényi 2017, 27-34). Toto platí aj v súčasnosti, keď sa kresťanská viera stáva súčasťou presvedčenia človeka najmä vtedy, ak je zakotvená v osobnej skúsenosti kresťana, ktorý sa s ňou na základe toho identifikuje a uprednostňuje ju pred širokou ponukou iných názorov súčasnosti (Maturkanič et al. 2023a, 20-32; Ivanič et al. 2023, 15-30).

Viera ako skúsenosť spoločenstva

Náboženská skúsenosť nie je skúsenosťou len jednotlivca veriaceho v Boha (Krogmann et al. 2023, 78-91). Nevyhnutne však v sebe nesie rozmer spoločenstva, pretože človek je vždy pred Bohom ako člen veľkej rodiny. Zároveň prvým pohybom každého pravého náboženstva je zvolanie: „Otče náš, ktorý si na nebesiach“ (Mt 6,9-13). Človek nemôže hľadať a nachádzať Boha inak ako

pod podmienkou, že pomáha druhým, hľadá a nachádza ho spolu s nimi, pretože čím viac preniká do tajomstva Boha, tým viac objavuje tajomstvo výzvy, ktorá je adresovaná iným rovnako osobným spôsobom, akým je adresovaná jemu. Sloboda človeka nemôže byť zasvätená Bohu inak ako zasvätením sa hľadaniu jeho kráľovstva a budovaniu jeho kráľovstva medzi nami (Mouroux, 1956, 25; Roubalová et al. 2022, 148-159; Králik 2015, 183-189).

Ak sa v každej autentickej náboženskej skúsenosti človeka zdá rozmer spoločenstva ako nevyhnutný, kresťanská viera a skúsenosť (Ján Pavol II. 1995, 5-6) majú nutne cirkevný charakter. V týchto intenciách sa vyjadruje aj Joseph Ratzinger: „Nemôžete veriť vy sami. Viera je možná len v spoločenstve s ostatnými veriacimi. Ona je svojou podstatou sila, čo spája. Jej pravý model je skutočnosť Turíc, zázrak pochopenia, ktorý sa buduje medzi ľuďmi rôzneho pôvodu a histórie. Okrem toho, keďže sa nemôže veriť samostatne, ale len v spoločenstve s ostatnými, tak nemôže existovať viera z vlastnej iniciatívy alebo výmyslu. Musí byť niekto, kto mi vieru ohlásil, keďže nie je z mojej vlastnej moci, ale ma predchádza a prevyšuje. Viera, ktorá by bola ovocím mojej invencie, by bola sama v sebe protirečením, pretože by mi mohla hovoriť a zabezpečiť len to, čo ja už som a viem, ale nikdy by nebola schopná prekročiť hranicu môjho ja. Preto by si protirečila Cirkev, ktorá by bola uzavretá sama v sebe a ktorá by bola postavená len sama na sebe. Viera vyžaduje spoločenstvo majúce určitú autoritu, ktoré mi je nadriadené a nie je mojím výtvorom, mojím nástrojom a realizáciou mojich túžob“ (Balthasar et al. 2005, 92-93).

„Kto verí, nie je nikdy sám“ – tak znela aj hlavná myšlienka jednej z prvých apoštolských ciest Josepha Ratzingera po zvolení za pápeža. Išlo tam o pokus, ktorý zostal natrvalo počas pontifikátu Benedikta XVI., neprezentovať Cirkev len ako inštitucionálnu organizáciu, ktorá uplatňuje predpisy a zákazy, ale aj ako spoločenstvo hodné dôvery na ceste človeka smerom k Bohu (Judák et al. 2023, 85-99; Judák et al. 2023, 514-525).

Tvrdenie „verím v Boha“ nie je len úsudkom rozumu. Nejde tu len o teóriu. Kresťanská viera je zakotvená v udalosti krstu – v stretnutí medzi Bohom a človekom. Boh sa v tajomstve krstu skláňa k človekovi. Stretnú sa a týmto spôsobom sa priblížia jeden k druhému. Krst znamená, že Ježiš Kristus nás takpovediac adoptuje ako bratov a sestry, čím nás prijíma ako deti do Božej rodiny. Týmto spôsobom je každý z nás časťou veľkej rodiny v univerzálnej cirkevnej komunite. Kto verí, nie je nikdy sám. Boh nám prichádza v ústrety. Aj my máme smerovať k Bohu a priblížiť sa jeden k druhému. Nemáme nechať samé žiadne z Božích detí, pokiaľ je to v našich silách (Benedikt XVI. 2006, online).

Priblíženie k Cirkvi reaguje na potrebu súčasného človeka a pozýva ho, aby prekonal bariéru individualizmu a samoty, ktoré ho často držia ako väzňa (Maturkanič et al. 2023a, 58-72; Adam – Trstenský 2024, 53-67). V tomto kontexte je pozvanie do spoločenstva Cirkvi príležitosťou na opätovné začlenenie do veľkej rodiny (František 2013, online), prekonávajúcej hranice rás, jazykov a národov, kde sa každý člen môže cítiť milovaný, prijatý a patrične ocenený (Giovanni Paolo II. 1994, 183-184). Na tému bratstva a sesterstva v Cirkvi ako v rodine viackrát nadviazal aj pápež František. Na generálnej audiencii 25. septembra 2013 uviedol:

“Kamkoľvek ideme, či už len do najmenej farnosti, do najstratenejšieho rohu sveta na tejto zemi, existuje len jedna Cirkev. My sme v nej doma. Sme členmi rodiny. Sme bratia a sestry. Toto je veľký Boží dar! Cirkev je len jedna pre všetkých. Neexistuje jedna Cirkev pre Európanov, jedna pre Afričanov, jedna pre Američanov, jedna pre obyvateľov Ázie, jedna pre žijúcich v Oceánii. Nie, je tá istá všade. Je to ako v rodine: môžeme byť vzdialení, roztrúsení po celom svete, ale hlboké vzťahy spájajúce všetkých členov rodiny, zostávajú silné, napriek hocijakej vzdialenosti“ (Pope Francis 2013, online).

Toto učenie je charakteristické pre všetky posledné pontifikáty pápežov. Podobne aj svätý Ján Pavol II. rozvinul túto teologickú náuku v pastoračnom kľúči. Tvrdil, že potrebujeme, aby ľudstvo dosiahlo jednotu prostredníctvom plurality, aby sa naučilo zhromažďovať v jednej Cirkvi, predsa

však v pluralizme foriem myslenia a konania, v kultúre a v civilizácii (Maturkanič et al. 2023b, 58-72). V tomto rozdelenom svete zostane nadnárodná jednota Katolíckej cirkvi veľkou silou.

Viera v Boha darúva spoločenstvo a vyhráva nad samotou. Veriaci v Boha nie je nikdy sám. Nielen preto, že je sprevádzaný ohlasovaním, ktoré je na neho zamerané. On vie, že má za sebou spoločnosť tých, ktorí v každej dobe kráčali po tej istej ceste a stali sa jeho bratmi a sestrami. Svätý Cyril a Metod, Gorazd a ďalší svätí nie sú len historickými postavami. Sú súčasťou našej viery v Boha, prihovárajú sa za nás, rozumejú nám a my rozumieme im (Kondrla et al. 2022, 160-169; Judák et al. 2022, 40-52; Hamarová et al. 2024, 138-147). Ponurý je obraz Alberta Camusa, ktorý mal pocit, že všetky ľudské vzťahy sa dajú vykresliť ako dvaja ľudia, ktorí rozprávajú medzi sebou cez stenu telefónnej kabíny: sú síce k sebe veľmi blízko, avšak ostávajú nepreniknuteľní a nepriehľadní jeden k druhému.

Aj v súčasnej Cirkvi si môžeme spytovať svedomie. Ľudia hľadajú a potrebujú spoločenstvo, dnes ešte viac ako kedykoľvek inokedy. Odkedy sa stratilo prirodzené spoločenstvo, múry samoty sa zväčšili. Cirkev musí znovu premýšľať nad adekvátnou odpoveďou, musí sa naučiť ponúknuť skúsenosť spoločenstva a otvoriť človeka pre spoločenstvo. Ona má v tejto oblasti možnosť urobiť človeka šťastným: musí sa to však naučiť robiť realisticky, viac ako sa to doteraz stalo (Pope Francis 2013, online; František 2020, 62).

Spoločenstvo, ktoré človek môže prežívať ako člen Cirkvi, nie je len chvíľkovým spoločenstvom, ktoré je schopné zmierniť každodennú námahu a ponúknuť trochu útechy (Pavlíková et al. 2023, 106-123). Aj tento aspekt je veľmi dôležitý. Máme nádej, že kresťanské komunity z tohto pohľadu budú stále viac rásť. Skúsenosť duchovného spoločenstva je však niečím hlbším, prekračujúcim hranice nielen vesmíru, ale aj času. Táto myšlienka, ktorú rozvíjal aj J. Ratzinger, keď pôsobil ako teológ, bola jeho poznávacím znakom aj po jeho zvolení za pápeža. V tomto duchu sa vyjadril aj na generálnej audiencii 26. apríla 2006:

„Toto spoločenstvo, ktoré my nazývame Cirkvou, sa nevzťahuje len na všetkých veriacich v istom historickom okamihu, ale zahŕňa aj všetky časy a všetky generácie. Máme teda dvojité univerzálnosť: synchronnú univerzálnosť – sme spojení s veriacimi zo všetkých častí sveta – a tiež takpovediac diachrónnu univerzálnosť, teda: patria nám všetky časy, aj veriaci z minulosti a aj veriaci budúcnosti vytvárajú s nami jedno veľké spoločenstvo“ (Benedetto XVI. 2006a, online).

Pneumatologický rozmer Cirkvi

Cirkevné spoločenstvo prekoná bariéru vesmíru a času len preto, že nemá len ľudskú prirodzenosť, ale má predovšetkým teologický aspekt alebo, lepšie povedané, pneumatologický prvok. Cirkevné spoločenstvo je ustanovené a podporované Duchom Svätým, strážené a povýšené apoštolskou službou. Toto spoločenstvo, ktoré my voláme Cirkev, sa nevzťahuje len na všetkých veriacich v trojosobného Boha v istom dejinnom okamihu, ale zahŕňa aj všetky časy a všetky generácie. Duch Svätý je garantom aktívnej prítomnosti Cirkvi v histórii, ktorý zabezpečuje jej realizáciu v priebehu storočí. Vďaka Duchu Svätému skúsenosť so vzkrieseným Kristom, ktorú prežila apoštolská komunita na počiatku Cirkvi, môže byť prežitá nasledujúcimi generáciami, odovzdaná a aktualizovaná vo viere v Boha, v uctievaní a v spoločenstve Božieho ľudu, ktorý je pútnikom časom (Benedetto XVI. 2006b; Pavlíková – Tavilla 2023, 105-115; Rychnová 2022, 503-513).

Pri zanedbaní pneumatologického rozmeru Cirkvi nastalo počas storočí vážne nepochopenie tajomstva cirkevnej reality. J. Ratzinger stigmatizuje najmä rozdelenie medzi Najsvätejšou Trojicou a dejinami spásy. Medzi Duchom Svätým, ktorý je trefou božskou osobou a tým istým Duchom Svätým, ktorý je Božou mocou v dejinách, ktoré začali vzkriesením Ježiša Krista. Stratením korelácie medzi týmito dvoma spôsobmi, ktoré vyjadrujú tajomstvo Ducha Svätého,

sa veľmi obmedzuje chápanie tretej božskej osoby ako relevantného prvku hlbokého tajomstva Cirkvi. Veľmi dôležitý príspevok v tejto súvislosti prišiel aj z pera K. Rahnera, ktorý dlhodobo študoval vzťah medzi Svätou Trojicou a dejinami spásy, kde prišiel k formulácii takzvanej „základnej axiomy“, ako identity medzi ekonomickou a imanentnou Sv. Trojicou.

„Sv. Trojica je pre nás *mysterium salutis*, a preto sa s ňou stretujeme všade, kde sa hovorí o našej spásy. Najsvätejšia Trojica je predstavená ako *mysterium salutis*, čo by mohlo byť formulované nasledovným spôsobom: ekonomická Svätá Trojica je imanentná Svätá Trojica a naopak“ (Rahner 1969, 414; Starowieyski 1994, 42).

Cirkev by tak už nebola chápaná vo svojom charizmaticko-pneumatickom rozmere, ale počnúc Kristovým vtelením, by bola vnímaná ako čisto pozemská skutočnosť. Týmto spôsobom by aj učenie o Duchu Svätom bolo zbavené svojho miesta. Ostalo by síce súčasťou všeobecných úvah o Najsvätejšej Trojici, kde by však prakticky stratilo akúkoľvek väzbu s kresťanským vedomím. Text nášho vyznania viery v tomto zmysle predstavuje úplne konkrétnu úlohu. Cirkevná doktrína musí nájsť svoj východiskový bod v učení o Duchu Svätom a jeho daroch. Platí to najmä o kresťanskom Západe, lebo tento prvok bol vždy súčasťou východnej tradície, z ktorej pochádzali solúnski bratia (Schütz 1993, 39; Kasper 1985, 242; Ďatelinka – Judák 2023, 34-46). Jej cieľom je učenie o Božom pláne spásy pre celé ľudstvo. Kristus zostáva prítomný medzi nami prostredníctvom Ducha Svätého, so všetkou svojou otvorenosťou, šírkou a slobodou, ktorá logicky vôbec nevylučuje inštitucionálnu formu, ale obmedzuje jej nároky a nedovoľuje jej jednoducho sa prirovnávať k ostatným svetovým inštitúciám (Ratzinger 1968, 323-324).

Je potrebná obnova nielen pneumatologického rozmeru Cirkvi, ale aj úvah o jednote Božích zásahov v dejinách. Nie je možné oddeliť to, čo Boh robí, od toho, kým Boh je, a to platí aj vo vzťahu k Duchu Svätému. Týmto spôsobom bude možné prekonať aj ďalšiu dichotómiu často prítomnú predovšetkým v dnešných dňoch, a síce ako pozeráť na Cirkev a pripojiť sa k nej, čiže dichotómiu medzi jej inštitucionálnym a charizmatickým rozmerom, ktorú odmietli už cirkevní otcovia.

„Tento protiklad nie je naozaj schopný stanoviť vzťah Ducha Svätého a Cirkvi. Dnes sa hovorí o „Cirkvi slúžiacej“ alebo o „empirickej Cirkvi“ ako protipóle Ducha Svätého. Sv. Augustín by túto myšlienku odmietol ako nepochopenie Cirkvi, oprávnené snád pre pohanov, ale neprijateľné pre veriacich. Cirkev naozaj, [...] nie je nikdy len „empirickou Cirkvou“, ona nemôže byť rozdelená na „Ducha“ a „inštitúciu“ (Ratzinger 2004, 53; Kongregácia pre náuku viery 2000, 3-5; Kongregácia pre náuku viery 2016, 1; Greshake 1997, 389-393; Pospíšil 2004, 25-26).

Ona, presne tak, ako je viditeľná – „empirická“, je prítomnosťou Ducha vo sviatostiach, v Božom slove a v láske. Duch Svätý sa prejavuje v konkrétnom spoločenstve tých, čo sa podporujú a znášajú v láske počnúc od Krista (Ratzinger 2004, 53).

Preto je Duch Svätý neodmysliteľný pre správne pochopenie náboženskej skúsenosti, ktorú veriaci v Boha môže zažiť vo vnútri Cirkvi, a zároveň pre správne vnímanie Ducha Svätého v pastoračnej realite, čo môže pomôcť prekonať riziko vízie výlučne „kristomonistickej“ Cirkvi, a otvoriť sa tak k autentickému videniu Najsvätejšej Trojice. Takýto pohľad je okrem toho v súlade s učením dogmatickej konštitúcie o Cirkvi *Lumen gentium* (Druhý vatikánsky koncil 1964a, 2-4).

Súčasne je však potrebné zabezpečiť rovnováhu, to jest hľadiť primeraným spôsobom na Ducha Svätého, ktorého spomína sám Ježiš Kristus. Ducha, ktorý nehovorí „sám zo seba“ (Jn 16,13), ale žije a koná vo vnútri života Najsvätejšej Trojice. Prílišný dôraz na charizmu by mohol viesť k odporu voči Cirkvi, ktorá je usporiadaná hierarchicky a k prikloneniu sa k „charizmatickej“ Cirkvi, založenej len na „slobode Ducha“. Zachovať rovnováhu znamená tiež udržať správny vzťah medzi „inštitúciou“ a „charizmou“, medzi spoločnou vierou Cirkvi a osobnou skúsenosťou veriaceho jednotlivca. Dogmatická viera, čiže viera v obsah katolíckej doktríny, bez osobnej skúsenosti zostane prázdna. Napokon, nie sme to „my“ v skupine, čo niečo znamenáme, ale sme veľkým „my“ veľkej univerzálnej Cirkvi, ktorá môže sama poskytovať

primeraný rámec, aby „nevyhasol Duch a zachovalo sa to, čo je dobré“ (Ratzinger 2005, 159-160; Katechizmus Katolíckej cirkvi 1998, 26; Denzinger – Hünermann 1991, 150; Ján Pavol II. 1985, 29).

Mariologický rozmer Cirkvi

Okrem pneumatologickej dimenzie ďalším rozmerom skúsenosti viery v Boha je mariologický. Aj Druhý vatikánsky koncil vložil traktát o Márii do dogmatickej konštitúcie o Cirkvi *Lumen gentium*, kde jej venoval poslednú ôsmu kapitolu s názvom: „Blahoslavená Panna Mária, Matka Božia v tajomstve Krista a Cirkvi“ (Druhý vatikánsky koncil 1964a, 52-69). Joseph Ratzinger pri pohľade na koncilové texty píše okrem iného:

„V časoch cirkevných otcov, [...] bola celá mariológia načrtnutá v ekleziológii bez toho, aby bola menovaná matka Pána: používali sa označenia *Virgo ecclesia*, *Mater ecclesia*, *Ecclesia immaculata*, *Ecclesia assumpta*. Všetky tieto prívlastky dnes patriace do mariológie, v minulosti patrili do ekleziológie, hoci, prirodzene, ani ekleziológia nie je oddelená od kristológie. Konvergencia, ktorá začala so sv. Bernardom, nechala rozkvitnúť mariológiu ako sám osebe stojaci komplex v teológii. Ak úzky vzťah medzi Kristom a Cirkvou je porovnateľný v prirovnaniach *ženích-nevesta*, *hlava-telo*, v Márii sa ide ešte ďalej, pretože ona určite nie je vo vzťahu s Kristom najskôr ako nevesta, ale ako matka. Tu sa môže v plnosti chápať funkcia titulu „Matka Cirkvi“ (Ratzinger 2012, 19-20; *Congregatio de cultu divino et disciplina sacramentorum* 2018).

Navyše Mária nie je len matka a vzor duchovného spoločenstva v jeho celku, ale je vzorom pre každého jednotlivého veriaceho v Boha. Ona sama je predovšetkým Pánova učeníčka, prvá veriaca v Boha, pretože prežila autentickú skúsenosť viery v Boha, v ktorej sa tešila niektorým privilégiám (prvé zo všetkých bolo uchránenie od *peccatum originale*), ale súčasne musela prechádzať všetkými ťažkosťami a dôsledkami, ktoré charakterizujú každú ľudskú bytosť. V tomto všetkom jej skúsenosť viery v Boha nasleduje po skúsenostiach veľkých biblických postáv zo Starého zákona, kde prvý zo všetkých bol Abrahám, otec veriacich v Boha (Holy See 2021).

Tak ako stála Abraháмова viera v Boha na počiatku Starého zákona, tak Máriina viera v Boha scénou zvestovania slávnostne otvára Nový zákon. V jej prípade, ako aj v Abrahámovom, viera znamená dôveru v Boha a poslušnosť voči Bohu, aj počas cesty temnotou. Tak sa viera v Boha stane v šere nevyspytateľných Božích ciest príľnutím k nemu. Svojím „áno“ pri narodení Božieho Syna, mocou Ducha Svätého z jej lona, Mária dala plne k dispozícii svoje vlastné telo, celá sa stala miestom Božej prítomnosti. Týmto „áno“ sa Máriina vôľa zhodovala s vôľou Syna. V zjednotení tohto „áno“ sa stalo možným vtelenie, v ktorom ako povedal sv. Augustín, telesné počatie predchádzalo počatie v mysli Panny Márie. Charakter kríža viery v Boha, ktorý Abrahám musel zakúšať radikálnym spôsobom, sa potom prejavuje pre Máriu v stretnutí so starcom Simeonom a pri strate a nájdení dvanásťročného Ježiša v chráme (Ratzinger 1987, 22-23).

Máriine kráčanie vo viere v Boha nebolo oslobodené od prekážok a skúšok, ako to tvrdí Druhý vatikánsky koncil v citovanej kapitole *Lumen gentium*:

„Aj Preblahoslavená Panna napredovala na ceste viery a verne vytrvala vo svojom spojení so Synom až po kríž (Jn 19,25), kde stála nie bez Božieho zámeru. Spolu so svojím Jednorodeným veľmi trpela a materským srdcom sa spojila s jeho obetou, keď s láskou súhlasila s obetovaním obety, ktorú porodila“ (Druhý vatikánsky koncil 1964, 58; Paulus 1964, 58).

Skúsenosť viery v Boha v živote Márie dosiahla svoj vrchol v tajomstve kríža, v tajomstve, ktoré je úzko prepojené s Máriiným materstvom. Aj v tomto je skúsenosť Máriinej viery v Boha modelom nielen pre jednotlivého Kristovho nasledovníka, ale aj pre celú Cirkev. Cirkev je v skutočnosti „matkou a učiteľkou“ tak pre veriacich v Boha, ako aj pre všetkých ľudí dobrej vôle, nie

v logike moci, ale v duchu služby a umývania nôh, teda napodobňovaním ukrižovaného Krista, ktorý neprišiel, aby mu slúžili, ale aby slúžil a dal svoj vlastný život ako výkupné za mnohých (por. Mt 20,28). *Mater et magistra* nie je náhodne vybraný titul dôležitej encykliky pápeža sv. Jána XXIII. (Ioannes PP. XXIII. 1961, online). Jeho nasledovník sv. Pavol VI. ďalej rozvinul pojem Cirkvi matka a učiteľka vo svojej programovej encyklike *Ecclesiam suam* (Paulus PP. VI. 1964, online). Úzku väzbu medzi krížom a Máriinou skúsenosťou viery v Boha, spomínanú koncilovými otcami, J. Ratzinger analyzuje vo svojom komentári k encyklike *Redemptoris Mater* (Ioannes Paulus PP. II. 1987, online).

Rozjímanie o Máriinej viere v Boha nachádza rozhodujúci bod a jeho zhrnutie v interpretácii Máriinej prítomnosti pod krížom. Ona ako veriaca v Boha verne zachováva a rozjíma v srdci počuté slová (por. Lk 1,29; 2,19.51). A pod krížom prisľúbenie: „Pán mu dá trón svojho otca Dávida a jeho kráľovstvo nebude mať konca“ (Lk 1,32-35) sa zdá byť definitívne popreté. Máriina viera v Boha vchádza do svojej najhlbšej kenózy, je v úplnej tme. Viera v Boha – učí nás to už Abrahám (por. Gn 22,1n; Rim 4,3.9; Gal 3,6; Jak 2,23) – je spoločenstvo s krížom. A preto sa ono stane naplneným len pod krížom (Ratzinger 1987, 24-25).

Väzba Márie a Cirkvi s tajomstvom kríža poukazuje na iný dôležitý obraz, ktorý opisuje skúsenosť kresťanskej viery: ten svadobný. On je prítomný už v Starom zákone (por. Iz 54,1-10; Ez 16; Oz 2,1-25) a nachádza sa v zjednotení Krista s Cirkvou spečateným na kríži v tej najdokonalejšej forme (Hlad 2021, 125-150). Sobášna symbolika na druhej strane zvyrazňuje dôležitosť a úlohu ženy (a teda znamenitým spôsobom Márie) nielen v dejinách spásy, ale aj v prostredí spoločenstva veriacich v Boha. V línii týchto slov pokračuje aj pápež František, keď tvrdí, že Cirkev je žena, je Kristovou nevestou, je matkou svojho ľudu – kresťanov. Nie je podľa neho feminizmom pozorovať, že Mária je oveľa dôležitejšia ako apoštoli. Aj ženy prijímajú Ducha Svätého. Ženský génus v Cirkvi je milosť. Cirkev je žena. Ona je Kristova nevesta. Je matkou svätého verného Božieho ľudu. Netreba zabúdať na to, že zo záverov synodálneho procesu na Slovensku vyplýva, že majoritnou pastoračnou skupinou sú práve ženy (Redakčný tím 2022, 15, 29; Sinodo dei vescovi 2024, 120-123).

Popierať a odmietať ženský prvok vo viere, teda konkrétne: mariánsky prvok – skončí nakoniec v popieraní tvorstva a v popieraní reality milosti. Skončí v koncepcii osamelej činnosti Boha, ktorá premení tvory na masku a opovrhuje aj Bohom podľa svedectva Biblie, ktorý je charakterizovaný skutočnosťou, že on je Stvoriteľom a Bohom zmluvy. Boh, pre ktorého trest uvalený na milovanú sa stane vášňou lásky kríža, ktorú chápali predstavitelia Tradície nie bezdôvodne ako svadbu. Ako to utrpenie, kde Boh zoberie na seba bolesť všetkých neveriacich v Boha, aby ich tak rezolútne pritiahol k sebe do nepretržitej lásky (Ratzinger 1979, 27-28).

Svadobný obraz nás vovádza do inej dimenzie skúsenosti viery v Boha, ktorá obsadzuje prvé miesto v Ratzingerovom teologickom uvažovaní: tej liturgickej. Najmä Eucharistia – prameň a vrchol všetkých cirkevných činností (Benedetto XVI. 2007, online 10) – je odjakživa chápaná ako Baránkova svadobná hostina (por. Zjv 19,9) so svojou nevestou, ktorou je Cirkev, na ktorú sú všetci pozvaní. Výraz „prameň a vrchol“ odkazuje na kresťanskú liturgiu vo všeobecnosti, avšak v tom istom paragrafe sa ozrejmuje, že tento výraz sa aplikuje osobitným spôsobom v Eucharistii. Z liturgie, najmä z Eucharistie, vytryskne v nás ako z prameňa milosť a s maximálnou účinnosťou sa dosiahne posvätenie človeka a oslava Boha v Kristovi, ku ktorej smerujú nakoniec všetky ostatné cirkevné činnosti.

Záver

Kresťanská viera a skúsenosť majú nevyhnutne cirkevný charakter. Skúsenosť duchovného spoločenstva je niečím hlbším, prekračujúcim hranice nielen vesmíru, ale aj času (Jančovič 2023, 158-171; Maturkanič et al. 2022, 106-124). Cirkevné spoločenstvo prekoná bariéru vesmíru a času práve preto, že nemá len ľudskú prirodzenosť, ale má predovšetkým teologickú dimenziu alebo, lepšie povedané, pneumatologický prvok (Plašienková – Vertanová 2023, 184-196). Ten bol stabilnou súčasťou východnej teológie, ktorú na Veľkú Moravu priniesli sv. Cyril a Metod. Už mladý Konštantín so záujmom čítal diela jedného z jej veľkých protagonistov sv. Gregora Nazianskeho (Život Konštantína a život Metoda 2013, 20), ktorý predsedal Prvému konštantínopolskému koncilu, ktorý mal pneumatologické zameranie (Ján Pavol II. 1986, online 1-2). Práve pri zaneďbaní pneumatologického rozmeru Cirkvi nastalo počas storočí vážne nepochopenie tajomstva cirkevnej reality. Je tiež potrebné udržať správny vzťah medzi „inštitúciou“ a „charizmou“, medzi spoločnou vierou Cirkvi a osobnou skúsenosťou jednotlivca veriaceho v Boha. Dogmatická viera, čiže viera ako obsah kresťanského náboženstva, zostane bez osobnej skúsenosti prázdna. Okrem pneumatologickej dimenzie ďalším rozmerom skúsenosti viery v Boha je mariologický. Mária nie je len matka a vzor duchovného spoločenstva v jeho celku, ale je vzorom pre každého jednotlivého veriaceho v Boha. Ona sama je predovšetkým Pánova učeníčka, prvá veriaca v Boha, pretože prežila autentickú skúsenosť viery v Boha. Aj mariánsky prvok bol súčasťou misie solúnskych bratov, ktorý priniesli na Veľkú Moravu, keďže mariánska úcta je organickou súčasťou východnej spirituality (Druhý vatikánsky koncil 1964b, online 15; Hetényi – Ivanič 2018, 70-78; Hlad 2021, 176-190).

REFERENCES

- Adam, Anton – Trstenský, František. 2024. Missions in an Anthropological Context. In *Acta Missiologica* 18/2, 53-67.
- Balthasar, Hans Urs – Ratzinger, Joseph. 2005. *Perché sono ancora cristiano. Perché sono ancora nella Chiesa*. Brescia.
- Benedetto XVI. 2006a. Generálna audiencia zo 26. apríla 2006 [General Audience of April 26, 2006]. https://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/de/audiences/2006/documents/hf_ben-xvi_aud_2006104.html.
- Benedetto XVI. 2006b. Homília z 12. septembra 2006 zo svätej omše na Islinger Feld. https://www.vatican.va/content/benedict-xvi/it/homilies/2006/documents/hf_ben-xvi_hom_20060912_regensburg.html.
- Benedetto XVI. 2007. *Sacramentum caritatis*. https://www.vatican.va/content/benedict-xvi/it/apost_exhortations/documents/hf_ben-xvi_exh_20070222_sacramentum-caritatis.html
- Congregatio de cultu divino et disciplina sacramentorum. 2018. Notification on the Memorial of the Blessed Virgin Mary, Mother of the Church. https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/ccdds/documents/rc_con_ccdds_doc_20180324_notificazione-mater-ecclesiae_en.html.
- Denzinger, Heinrich – Hünermann, Peter. 1991. *Enchiridion symbolorum, definitionum et declarationum de rebus fidei et morum. Kompendium der Glaubensbekenntnisse und kirchlichen Lehrentscheidungen*. Freiburg im Breisgau – Basel – Rom – Wien.
- Druhý vatikánsky koncil. 1964a. *Lumen gentium*. <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/lumen-gentium>.
- Druhý vatikánsky koncil. 1964b. *Unitatis redintegratio*. <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/unitatis-redintegratio>.

- Ďatelinka, Anton – Judák, Viliam. 2023. Svätý Hieronym – okolnosti vzniku legendy o autorstve hlaholiky [Saint Hieronymus – Circumstances of the Origin of the Legend About the Authorship of the Glagolitic Alphabet]. In *Konštantínove listy* [Constantine's Letters] 16/1, 34-46.
- František. 2020. *Fratelli tutti*. Trnava.
- František. 2013. Ranná meditácia z Domus sanctae Marthae zo dňa 26. apríla 2013. https://www.vatican.va/content/francesco/it/cotidie/2013/documents/papa-francesco-cotidie_20130426_fede-cammino.html.
- Giovanni Paolo II. 1994. *Varcare la soglia della speranza*. Milano.
- Greshake, Gisbert. 1997. *Der Dreieine Gott. Eine trinitarische Theologie*. Freiburg – Basel – Wien.
- Hamarová, Mariana – Minarovičová, Katarína – Rac, Ivan – Leka, Klodiana – Akimjak, Amantius. 2024. The similarity of attitudes and actions of Vincent de Paul and Louise de Marillac: Selected aspects of person-centred care during a period of counselling in a hospital environment. In *Acta Missiologica* 18/1, 138-147.
- Hetényi, Martin – Ivanič, Peter. 2018. The Role of Cyrillo-Methodian Cult in the Slovak National Revival in the Context of Contacts with the Eastern Slavs. In *Bylye Gody* 47/1, 70-78.
- Hlad, Lubomír. 2021. Homília Mons. Viliama Judáka prednesená na púti pri príležitosti slávnosti sv. Cyrila a Metoda dňa 5. júla 2020 v Nitre a jej prínos k rozvoju cyrilo-metodskej tradície [Homily of Monsignor Viliam Judak for Sts. Cyril and Methodius Pilgrimage Spoken on 5 July 2020 in Nitra and Its Contribution to the Development of Cyrillo-Methodian Tradition]. In *Konštantínove listy* [Constantine's Letters] 14/2, 176-190.
- Hlad, Lubomír. 2021. Princíp spoluvykúpenia ako esencia fatimsky inšpirovanej mariológie Pavla M. Hnilicu: Historicko-teologická štúdia. [Co-redemption as the Essence of the Mariology of Pavol M. Hnilica as Inspired by the Messages of Fatima] In *Studia Theologica* 23/2, 125-150.
- Holy See. 2021. Apostolic Journey to the Republic of Iraq: Interreligious meeting. Address of His Holiness, Prayer of the children of Abraham. https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2021/march/documents/papa-francesco_20210306_iraq-incontro-interreligioso.html.
- Ioannes Paulus PP. II. 1987. *Redemptoris Mater*. https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/en/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_25031987_redemptoris-mater.html
- Ioannes PP. XXIII. 1961. *Mater et Magistra*. https://www.vatican.va/content/john-xxiii/la/encyclicals/documents/hf_j-xxiii_enc_15051961_mater.html.
- Ivanič, Peter – Hetényi, Martin. 2017. Invitation, arrival and activities of the byzantine missionaries in Great Moravia. In *European Journal of Science and Theology* 13/3, 27-34.
- Ivanič, Peter – Kramáreková, Hilda – Krogmann, Alfred – Grežo, Henrich – Petrikovičová, Lucia. 2023. Potential of the European Cultural Route of Saints Cyril and Methodius for the Development of Cultural Tourism. In *International Journal of Religious Tourism and Pilgrimage* 11/4, 15-30.
- Jančovič, Jozef. 2023. Does God Micromanage the World? Learning about the Cosmos from the Book of Job. In *Human Affairs-Postdisciplinary Humanities & Social Sciences Quarterly* 33/2, 158-171.
- Ján Pavol II. 1986. *Dominum et Vivificantem*. <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/dominum-et-vivificantem>.
- Ján Pavol II. 1995. *Orientale lumen*. Trnava.
- Ján Pavol II. 1985. *Slavorum apostoli*. Trnava.
- Judák, Viliam – Hlad, Lubomír – Ďatelinka, Anton. 2022. Kultúrno-historický rozmer cyrilo-metodskej misie v kontexte neskorších cirkevných diel na Slovensku [The Cultural-Historical

- Dimension of the Cyril and Methodius Mission in the Context of Later Ecclesiastical Works in Slovakia]. In *Konštantínove listy* [Constantine's Letters] 15/1, 40-52.
- Judák, Viliam – Petrikovičová Lucia – Grežo, Henrich – Akimjak, Amantius. 2023. Reflection of Political and Social Development in the Religious Street Names of the City of Trnava and their Potential in Tourism. In *Journal of Education Culture and Society* 14/1, 514-525.
- Judák, Viliam – Petrikovičová, Lucia – Grežo, Henrich – Akimjak, Amantius – Šikulová, Agata. 2023. Transformation of street nomenclature in relation to religion in the example of the city of Banská Stiavnica. In *Acta Missiologica* 17/2, 85-99.
- Kasper, Walter. 1985. *Der Gott Jesu Christi* [The God of Jesus Christ]. Leipzig.
- Katechizmus Katolíckej cirkvi. 1998. Trnava.
- Kondrla, Peter – Majda, Peter – Králik, Roman – Máhrik, Tibor. 2022. Transformations of Cyrillo-Methodian Tradition in Contemporary Religiosity. In *Konštantínove listy* [Constantine's Letters] 15/2, 160-169.
- Kongregácia pre náuku viery. 2000. *Inštrukcia o modlitbách za uzdravenie Ardens felicitas* [Instruction on Prayers for Healing Ardens felicitas]. Rím.
- Kongregácia pre náuku viery. 2016. *Iuvenescit Ecclesia*. Rím.
- Králik, Roman. 2015. Kierkegaard and his influence on Tillich's philosophy of religion. In *European Journal of Science and Theology*, 11/3, 183-189.
- Krogmann, Alfred – Kramáreková, Hilda – Petrikovičová, Lucia – Grežo, Henrich – Mróz, Franciszek. 2023. Religious Routes in Slovakia. In *Konštantínove listy* [Constantine's Letters] 16/1, 78-91.
- Maturkanič, Patrik – Jiříštová, Diana – Gruber, Jan – Šuráb, Marian – Majda, Peter. 2023b. "North Bohemian" God – does he speak or remain silent? a Pastoral-theological Reflection on the Phenomena of the "Absent" God in the Litomerice diocese and its Psycho-Social dimension. In *Acta Missiologica* 17/1, 58-72.
- Maturkanič, Patrik – Judák, Viliam – Šuráb, Marian – Tyrol, Anton – Hlad, Lubomír. 2023a. Catholic Spirituality of North Bohemia Mission Area and its Future Direction. In *Acta Missiologica* 17/2, 20-32.
- Maturkanič, Patrik – Tomanová Čergetová, Ivana – Majda, Peter – Thurzo, Vladimír – Kondrla, Peter. 2022. Perception of the personality of Jesus Christ and its influence on the stoeuropean man of the 21st century. Comparative studies between the population of the Czech Republic and Slovakia. In *Acta Missiologica* 16/1, 106-124.
- Mouroux, Jean. 1956. *Ľesperienza cristiana*. Brescia.
- Murgaš, František – Podzimek, Michal – Petrovič, František – Tirpáková, Anna – Králik, Roman. 2023. The Impact of Religiosity on Quality of Life. In *Acta Missiologica* 17/2, 169-186.
- Pavlíková, Martina – Maturkanič, Patrik – Akimjak, Amantius – Mazur, Slawomir – Timor, Tsafi. 2023. Social Interventions in the Family in the Post-COVID Pandemic Period In *Journal of Education Culture and Society* 14/1, 106-123.
- Pavlíková, Martina – Tavilla, Igor. 2023. Repetition as a Path to Authentic Existence in Kierkegaard's Work. In *Journal of Education Culture and Society* 14/2, 105-115.
- Paulus. 1964. *Lumen gentium*. Vaticano.
- Paulus PP. VI. 1964. *Ecclesiam suam*. https://www.vatican.va/content/paul-vi/la/encyclicals/documents/hf_p-vi_enc_06081964_ecclesiam.html.
- Plašienková, Zlatica – Vertanová, Silvia. 2023. The Meaning of Human Life in the Context of the Evolution of the Universe: V. I. Vernadsky and P. Teilhard De Chardin. In *Human Affairs-Postdisciplinary Humanities & Social Sciences Quarterly* 33/2, 184-196.
- Pope Francis. 2013. General audience. Saint Peter's Square. Wednesday. https://www.vatican.va/content/francesco/en/audiences/2013/documents/papa-francesco_20130925_udienza-generale.html.

- Pospíšil, Ctirad Václav. 2004. Úřad a charizma, struktury a tajemné bytí. In *Teologické texty* 15/1, 25-26.
- Rahner, Karl. 1969. Il Dio trino come fondamento originario e trascendente della storia della salvezza [The triune God as the original and transcendent foundation of the history of salvation]. In *Mysterium Salutis* III. Brescia.
- Ratzinger, Joseph. 1968. Einführung in das Christentum. München.
- Ratzinger, Joseph. 2004. La Comunione nella Chiesa. Cinisello Balsamo.
- Ratzinger, Joseph. 1979. La figlia di Sion. Milano.
- Ratzinger, Joseph. 2012. Maria Chiesa nascente. Cinisello Balsamo.
- Ratzinger, Joseph. 1987. Maria. Il sí di Dio all'uomo. Introduzione e commento all'enciclica *Redemptoris Mater*. Brescia.
- Ratzinger, Joseph. 2005. Rapporto sulla fede. Vittorio Messori a colloquio con Joseph Ratzinger. Cinisello Balsamo.
- Redakčný tím. 2022. Záverečná syntéza z konzultácií synodálneho procesu na Slovensku. Bratislava. <https://www.synoda.sk/downloads/Synteza-synodalneho-procesu.pdf>
- Roubalová, Marie – Maturkanič, Patrik – Bursová, Janka – Kondrla, Peter – Zimny, Jan. 2022. Sabat jako projekce svobody v Tanachu a rabinskem judaismu. *XLinguae* 15/1, 148-159.
- Rychnová, Lucie – Akimjaková, Beata – Judák, Viliam – Hlad, Lubomír – Ďatelinka, Anton. 2022. Hausvaterliteratur in the education and spirituality of a nobleman in the early modern era. In *Journal of Education Culture and Society* 13/2, 503-513.
- Schütz, Christian. 1993. Duch Svatý v dnešní teologii a spiritualitě. In *Křesťanská víra ve světle současné teologie*. Praha.
- Sinodo dei vescovi. 2024. XVI assemblea generale ordinaria del sinodo dei vescovi, Seconda Sessione [XVI Ordinary General Assembly of the Synod of Bishops, Second Session]. https://www.vatican.va/roman_curia/synod/documents/rc_synod_doc_20241026_doc-final-sinodo2024-chiesa-sinodale_it.html#Scambio_di_doni.
- Starowieyski, Marek. 1994. Sobory kościoła niepodzielonego. Część I – Dzieje. Tarnów.
- Život Konštantína a život Metoda. *Panónske legendy*. 2013. Život Konštantína a život Metoda. Panónske legendy. Texty podľa vedeckých prepisov upravil a úvodnú úvahu napísal Milan S. Ďurica. Martin.

ThLic. Lubomír Švorca, PhD.
Comenius University in Bratislava
Faculty of Roman Catholic Theology of Cyril and Methodius
Kapitulská 26
814 58 Bratislava
Slovakia
lubomir.svorca@gmail.com

prof. ThDr. Jozef Krupa, PhD.
Comenius University in Bratislava
Faculty of Roman Catholic Theology of Cyril and Methodius
Kapitulská 26
814 58 Bratislava
Slovakia
krupa1@uniba.sk
ORCID ID: 0000-0002-2276-6010
WOS Researcher ID: HGR-1562-2022
SCOPUS Author ID: 57946165000

prof. Dr. Viktor Hladush, DrSc
Ivan Franko State University, Zhytomyr
Faculty of Education
40, Velyka Berdychivska Str.
10008 Zhytomyr
Ukraine
viktor.gladush2@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-5700-211X
WOS Researcher ID: AAQ- 6823-2021
SCOPUS Author ID: 57218488248